

Mussolini ajándékának kalandos utja a monrupinói márványbányától Szegedig

Dr. Bokor Pál ismerteteti a legutóbbi közgyűlésen elhangzott interpelláció előzményei — Kinek van joga rendelkezni a márványtömbök felett és mire használhatók fel azok?

(A Délmagyarország munkatársától)
A törvényhatósági bizottság legutóbbi közgyűlésének élénk érdeklődést keltő epizódja volt dr. Beretzk Péter bizottsági tag interpellációja. Beretzk Péter azt kérdezte a polgármestertől, hogy tud-e arról, hogy távollétében a Dugonics-Társaság részére Reizner János és Vedres István emlékének megőrzésének céljából kiutalt márványtömbök kiutalását visszavonták s felvetette a kérdést, milyen alapon történt ez, kinek a tulajdonában vannak a márványtömbök s hajlandó-e a polgármester az eredeti kiutalást fenntartani? A polgármester nyomban válaszolt az interpellációra s kijelentette, hogy a kért köveket a Dugonics-Társaság rendelkezésére bocsátja.

A közgyűlésnek erről a részéről megjelent újságtudósításokkal kapcsolatban dr. Bokor Pál ügyvéd nyilatkozatokat tett közzé s ezekben közölte, hogy a márványtömbökből, amelyeket Mussolini küldött Szegedre, nincs joga a polgármesternek kiutalni semmiféle más célra, mint az adományozáskor megjelölt célra, vagyis valami hazafias vagy hősi emlékmű létesítésére. Sem Vedres István, sem Reizner János emlékének megőrzítésére nem tekinthető ilyennek s egyébként is, mint azt közölte nyilatkozataiban, a márványtömbök felett is rendelkezik.

Azóta ebben az ügyben semmi nem történt, a közvéleményt azonban nagy mértékben kezd érdekelní, hogy mi a helyzet a márványtömbök tulajdonjogát illetően s milyen körülmények között jutott hozzá ezekhez a két vagont kivevő márványtömbökhöz Szeged?

Dr. Bokor Pál levele

Beszélgünk ebben az ügyben dr. Bokor Pállal, aki teljes részletességgel tártta fel előttünk az érdekes körülmények között napirendre került kérdés előzményeit. Elmondotta, hogy az ellenforradalmi bajtársak körében még 1935-ben mozgalom indult meg abból a célból, hogy a laktanya visszafoglalásának napját, május 7-ikét nyilvánítsák emléknapnak s a nevezetes esemény megőrzésére létesítsenek egy méltó módon nagyszabású emlékművet. Ettől kezdve a szegedi ellenforradalom elindulásának napját éltetve meg is ünneplik minden esztendőben, az emlékmű létesítésére vonatkozó tervek megvalósításának ellenben nagy akadálya volt az, hogy nem állott rendelkezésre a szükséges fedezet. Ekkor ő, dr. Bokor Pál, úgyis mint az egykori szegedi ABC vezetője, senkivel sem tárgyalva a dolgról, levelet írt Mussolininak. Levelében részletesen leírja azokat a körülményeket, amelyek között Európában először Szegedről kiindulva megkezdődött a városok leverése.

Szeged város lakossága — írja levelében dr. Bokor Pál — 1937 május 7-én, az évforduló napján egy nagy emlékművet fog leleplezni annak emlékére, hogy itt a kelet kapujában, megakadályoztuk a bolsevizmus továbbterjedését és lehetővé tettük nemzetünk hadseregünk felállítását. A fejezőténybeli tisztok mind a doberdói túzkeresszéken mentek keresztül, amelynek földjét és szikláit vérrel áztatták. A bátorságot, lelkesedést és hazafiságot a hatalmas olasz nemzet itt tanultuk, kiket sohasem ellenségnek, csupán lovagias ellenfélnek tekintettünk. Sok könnyes emlékműk fűződik ezekhez a sziklákhöz. A két nemzet fiai közül nagyon sokan alusszák örök álmukat karj karba téve s sziklák között. Mikor ezt az emlékművet a város áldozatkészségéből felállítjuk, gondolunk arra a hatalmas nemzetre, amely államrendelkezésével elsőnek

gátolta meg a bolsevista veszedelmet s amikor kalaplevéve megyünk el az emlékmű mellett, úgy érezzük, hogy a kalaplevételnek szólni kell a nagy elasz nemzet hősi fiainak emlékének is. E gondolatot akként szeretnénk kifejezni az emlékműben, hogy azt doberdói sziklából összerakott talpazatra állítanánk, ezért azon alázatos kérelemmel fordulok Nagyméltóságodhoz, mint az emlékműbizottság elnöke, hogy ne méltóztassék megtagadni azon kérésünket, hogy az emlékmű talpazatához szükséges faragatlan nyers doberdói fensikről származó cca 10 köbméter mennyiségben szükséges sziklákat adományozni kegyeskedjék és elrendelni méltóztassék, hogy Szeged-állomáson még oly időben megkaphassuk, hogy a szoborművünk jövő év tavaszán leleplezhető legyen.

Megérkezek a márványtömbök

A levélre sokáig nem jött semmiféle válasz s közben elkészült a laktanya előtt egy kisebb méretű emlékmű, amelyet le is lepleztek. Már-már feladásba ment a Mussolinihoz intézett kérelem, amikor a budapesti olasz kö-

helyezték el a város anyagraktárába. Igen ám, de megállapították, hogy a vasutról a raktárig való beszállítás is 288 pengőbe kerül s felmerült a kérdés, hogy ezt ki viselje? A számvivőség főnöke kijelentette, hogy erre a városnak nincs fedezete, elkezdünk bál tárgyalni s végül is azzal a feltétellel, hogy átadom a fuvarleveleket. Dékány Sándor számvivőségi főnök kiutalta a fuvarköltséget.

Hogyan és mire használják fel Mussolini ajándékát?

A márványok tehát bekerültek a városi anyagraktár telepére és megindultak a tárgyalások, hogy miként használják majd fel azokat? Ekkor merült fel a terv, hogy egy monumentális emlékművet létesítsenek márványanyagból. 1939 február 5-én a törvényhatósági bizottság közgyűlésén dr. Bokor Pál napirend előtti felszólalásában bejelentette, hogy a márványanyagot felajánlja a Kormányzó ur országzásának huszadik évfordulója alkalmából emelendő emlékmű létesítésére. Az emlékmű nem készült el s ehelyett 100.000 pengős költséggel a város megalapította a Horthy-feltepet.

Ma oly magas árat fizetek brilliáns és gyémánt ékszerekért és ezüst tárgyakért, mint soha!

Keresse fel bizalommal cégemet!

LACZKO órák és ékszerész **Kárász-utca 14.**
(Del-Ka mellett)

vetségtől felhívás érkezett dr. Bokor Pálhoz, hogy jelenjen meg a Vínai gróf kövtnél, aki a kérvény ügyében tárgyalni óhajt vele. Dr. Bokor Pál felutazott Budapestre s az olasz követ közölte, hogy Mussolini személyesen foglalkozott a kéréssel, hajlandó azt teljesíteni, sőt nem doberdói sziklákat fog adni, hanem monrupinói márványt. Nem sokkal ezután azt közölte az olasz követ, hogy az olasz királyi bányagazgatóság 2 vagonban 9 monrupinói márványtömböt már utnak is indított Magyarországra. A márványtömböket az olasz kormány költségére a magyar-jugoszláv határon levő Kolatorig szállították el s az olasz követiség értesítette dr. Bokor Pált, hogy innen most már gondoskodjanak a Szegedre szállításról.

Tisztában voltam vele, hogy a szállítás rengeteg költségbe kerül s mint utólag kiderült, az az összeg 2700 pengőt tett volna ki — folytatja tovább elbeszélését dr. Bokor Pál. — Felmentem hát a kereskedelemügyi minisztériumba és szabályszerűen lekötöttem a szállítási költséget. A 36 tonna súlyú, kilenc márványtömb ezután megérkezett Szegedre. Itt újabb meglepetés ért. A vámvivatal felszólított, hogy fizessék le 1700 pengő vámilletéket. Erre megint Budapestre utaztam és elintézttem azt is, hogy ezt se kellett kifizetni. Mindenütt méltányolták azt, hogy a márványtömbök Mussolini ajándékai a hazafias emlékmű létesítését szolgálják. Később még is ki kellett fizetni 700 pengő illetéket s miután az olasz vagonok ekkor már régen Szegeden voltak és a fekbér napról-napra nagyobb lett, gondoskodni kellett a márványküldemény átvételéről s a vasutról való elszállításáról. Kifizettem a fekbért is, azonban nem tudtam mit kezdeni a márványval, mert azt valahol el kell helyezni s nekem erre megfelelő helyem nincs. Felmentem hát dr. Pálly József polgármester urhoz, akinek előadtam a történeteket s kértam, hogy a küldeményt

közben azonban a márványokból már egy darabot igénybe vettek az alsóvárosi templomban létesített emlékművek elkészítésénél.

Ilyen előzmények után fordult a Dugonics-Társaság azzal a kéréssel a városhoz, hogy a Reizner- és Vedres-emlékművek részére utaljon ki a Mussolini-féle márványokból. Dr. Bokor Pál ez ellen tiltakozott, mire dr. Tóth Béla helyettes polgármester hivatalosan felhívta, hogy a márványtömböket szállítsa el a város anyagraktárából. Válaszában dr. Bokor Pál többek között a következőket írta a helyettes polgármesternek:

A hatalmas és súlyos márványtömböket sajnos, ezidőszereint emeleti lakásomba udvar híján nem tudom elhelyezni s így jelenlegi helyéről haladéktalanul elvitetni sem tudom, de tudomásul veszem a polgármesterhelyettes urnak azon intézkedését, hogy nem ad tovább helyet a város üres telkén az ellenforradalom megőrzésére szolgáló márványtömböket s ezzel azt is, hogy nem állhat ennek folytatás módjában tovább ezzel az anyagi megterhelést sem jelentő hozzájárulással segíteni és könnyíteni a Duce és az én igazán önzetlen hazafias tevékenységemet.

Végül bejelentette, hogy a Dugonics-Társaság részére szóló kiutaló végzést megfellebbezi.

A polgármesteri katórozat visszavonása

Erre a beadványra dr. Katona István, mint a helyettes polgármester helyettese, közölte dr. Bokor Pállal, hogy fellebbezésnek nincs helye s többek között a következőket közli:

Minthogy a márványokat ügyvéd ur szerezte meg ugyan, de bizonyára nem saját céljaira, hanem az olasz kormánynak is bejelentett olasz-magyar testvéri barátságot kifejezésre jutató emlékmű céljaira, az a helyes álláspont, hogy ha a város a jobb idők

reményében továbbra is megőrzi azokat s ezért ügyvéd urat ennek a gondjaitól, mint annakidején a szállítás terhei alól, mentesítem. Ügyvéd ur a közgyűlés színe előtt kijelentette, hogy a szobantorgó márványokat Szeged város rendelkezésére bocsátja. Ezzel a ténnyel ügyvéd ur a márványok feletti egyéni rendelkezési jogáról kifejezetten is lemondott, ami természetes is, mert a Duce ajándéka egy pillanattal sem kívánt egyéni célokat szolgálni és az nem is így kértett az ügyvéd ur részéről sem.

Ha ennek ellenére a márványok felhasználása előtt ügyvéd ur mégis megkérdeztetett, mint ez az alsóvárosi templomnál is történt, ez csak udvariassági aktus volt a város hatósága részéről azzal a derék várospolgárral szemben, aki ötleivel és személyes fáradozásával a városnak ezt az értékes ajándékot megszerezte. A fent előadottak alapján a márványoknak a városi anyagraktárban az érintett rendelkezés nyilvántartásba vétele mellett megőrzését, továbbá leltárbavételét elrendelem s annak egészben vagy részben felhasználása esetén ügyvéd urat meghallgatni fogom. A Dugonics-Társaság részére történt márványkiutalás elleni tiltakozását tudomásul veszem azzal, hogy a tiltakozást a Dugonics-Társaság elnökségével közölni rendelem.

Ezek után történt — folytatja dr. Bokor Pál —, hogy a közgyűlésen elhangzott dr. Beretzk Péter interpellációja s a polgármester kijelentette, hogy a márványt mégis kiutalja a Dugonics-Társaságnak.

Azt hiszem, a történetek részletes feltárása mindenkit meggyőzhet arról — fejezi be érdekes nyilatkozatát dr. Bokor Pál —, hogy a Dugonics-Társaság céljaira ilyen körülmények között nem utalható ki ezekből a márványokból egy deka sem s a tömböket kizárólag csak az eredeti kérelemben és az adományozáskor kifejezésre jutaltott célra lehet felhasználni.

Eddig tart dr. Bokor Pál információja az érdekes eseményekről. Ezek után kíváncsian várjuk a helyzet további alakulását. A magunk részéről kifejezésre kell hogy juttassuk azt az álláspontunkat, hogy semmiféle hazafias célt vagy elgondolást nem érne sérelem, ha a Reizner- és Vedres-emlékmű elkészítésénél mégis ezekből a márványokból használnának fel egy-egy darabot. Még így is maradna elegendő márvány a hazafias emlékmű létesítésére.

Rendeletileg megállapították a nyersanyaggazdálkodási tanács feladatkörét

Budapest, augusztus 5. Az iparügyi kormányzat a elmúlt esztendőben ipari nyersanyaggazdálkodási tanácsot állított fel abból a célból, hogy a tanács a nyersanyaggazdálkodást figyelemmel kísérje s a nyersanyaggazdálkodás terén szükséges rendelkezések és intézkedések tekintetében javaslatot tegyen. Az ipari nyersanyaggazdálkodási tanács feladatkörének és szervezetének szabályozásáról szóló fenti tárgyában a Budapesti Közlöny pénzügyi számában redelet jelent meg. A redelet szerint a tanács tárgyalja az ipari nyersanyaggazdálkodásra vonatkozó azokat a kérdéseket, amelyek az ipari termelés végrehajtása szempontjából szükségesek s javaslatot tesz a nyersanyaggazdálkodás terén szükséges jogszabályok előkészítése tekintetében, figyelemmel kíséri a nyersanyaggazdálkodási szervek működését. A tanács tagjait részben az iparügyi miniszter nevezi ki a gazdasági életben működő szakértői sorából, részben az iparügyi miniszter által felhívott érdeklőjeleket küldik be. (MTL)